

kterých si vyžádaly místní doly na stříbro a olovo." Není to jediné místo, které si vynucuje vzpomínky, v rohu hřbitova stojící Šárův vojín v helmici má nám připomínat, že návštěvník má vzpomenouti i velkých obětí na životech, kterých si vyžádala světová válka. „Maminka se divila, co vše tatínek ví, ale ten se jen usmál: Jsem rodákem a to by byla hanba, kdybych věděl tak málo." Ještě dodal: „Kdyby byl čas, ukázal bych vám hrob historika Brzáka, profesora V. Mrázka, V. Káše a R. Vambéry, a tady",

pravil, když opouštěli hřbitov a zahleděli se vlevo, „vidíte jeden z nejstarších pomníků, žel, stářím i lidskou zlomyslností značně poškozený." Potom prošli řadou zahradníků, kteří tu prodávali květiny na stolech a prošli městem, směřovali k domovu. Druhý den již nešli do Příbramě, nýbrž kroky je vedly k Obecnici. Šel s nimi i dědeček, třebaže již špatně chodil. Ale nemohl si odpustit, alespoň jednou v roce nezajít k rovu své manželky, která s ním po 48 let snášela dobré i zlé havířského života.

Z galerie našich tvůrců.

VÁCLAV ŠÁRA.

V. Šára:
Jiráškův pomník v Příbrami.

28. listopadu se dožívá 55 let náš rodák příbramský, ak. sochař V. Š á r a. Sledujeme-li jeho činnost uměleckou, nevíme, kam jej lépe zařadit, zda mezi malíře či sochaře. Neboť V. Šára v obém kráčí stále vpřed. — V malířství, sledujeme-li jeho pastely, vidíme, jak šťastně volí své motivy. —

At jsou již z hornického prostředí, či z ovzduší karnevalu, pohádek, tanečních síní či exotiky. Stejně tak můžeme sledovat vývoj Šárův v sochařství. V Příbrami shlédneme pomník Jiráškův, pomník padlých vojáků ve světové válce jednak na Příkopech, jednak na místním hřbitově, na Břez. Horách mají taktéž pomník padlých vojáků ve svět. válce od tohoto autora. Také v městské spořitelně jsou od něho cenné plakety - výjevy z hornického

života, a ve sboru církve čsl. Jakoubka ze Stříbra na Břez. Horách je od Šáry uměl. výzdoba.

SIGISMUND BOUŠKA.

Před 45 lety se objevila na knižním trhu kniha, která vzbudila pozornost u čtenářů a zvláště u Příbramanů. Byla to kniha Sigismunda Boušky a jmenovala se Vánoce. Spisovatel v této povídce vzpomínal svého mládí ve svém rodném městě, Příbrami, kde se

25. srpna 1867 narodil. A neuplynula dlouhá doba a od téhož autora vyšla druhá kniha, tentokrát již obsáhlejší, D ě t i. I v této se vracel do let svého mládí, aby barvitě podal s citovým okouzlením a životopisnou formou jemné duševní průhledy do vlastního dětství, jak o něm napsal Jar. Kunc ve svém Slovníku čes. spisovatelů. Avšak do rodného kraje se vrátil i další knížkou, L e g e n d y. Zachytil tak neznámé pověsti, které se za jeho doby ještě v kraji vyprávěly. Farář Bouška, naposledy v Dolních Počaplicích u Terezína, zemřel 29. srpna 1942 v Náchodě. Ale jeho dílo žije a v české literatuře vždy bude jeho čestné místo jak mezi spisovateli, tak i mezi překladateli, kritiky i výtvarníky.

Z historie kůru chrámu P. sv. Mikuláše v Novém Kníně.

(Dle různých pramenů a osobních vzpomínek napsal Boh. Nešuta.)

Při novém uspořádání hudebního archivu kůru chrámu Páně sv. Mikuláše v Novém Kníně, podjal jsem se úkolu, že vyličím historii tohoto kůru a

jeho regenschoris za dobu mně dostupnou, t. j. přibližně za 170 let. Úvodem něco o historii kostela samého.

Až do opravy v r. 1937, kdy dostal kostel novou střechu a obě věže, byly dějiny kostela málo známy. Ale při otlučení omítky bylo nad vši pochybnost zjištěno, že kostel jest původem velmi starý a že prodělal tři stavební epochy. Krásně zachované kvádrové zdivo střední části chrámu se zachovalými románskými okny a portálovým vchodem klade dobu založení kostela nejpozději do 12. století. Je velmi pravděpodobné, že už tu stál r. 1186, kdy byl v Kníně mezi rozvaděnými Přemyslovci uzavřen dle Palackého tak zvaný „mír Knínský“, jímž Morava se stala věrnou družkou Čech. R. 1424 byl Knín vypálen husity pod vedením samotného Žižky a tu byl patrně zničen i románský kostelík. Knín i kostel byly v ssutinách as do r. 1450. Byl znovu vyzdvižen a přitom rozšířen směrem na východ o nynější presbyterium ve slohu gotickém. Svědčí o tom zazděná gotická okna i vítězný gotický oblouk kostela, který jest ve své špičce přizděn patou a tím zaoblen. Jak se dotkl chrámu velký požár Knína dne 21. února r. 1524, není známo, ale zdá se, že odolal. Za to ve válce třicetileté byl Knín vypálen od Švédů — as 23. října 1639 a, jak se pravi, do základů. Opět ležel Knín a s ním i kostel delší dobu v ssutinách a k jeho opětovnému vybudování došlo v r. 1652. Byl opět rozšířen, nyní směrem na západ a sice přistaven kůr a věž se zvonici, vše nyní ve slohu barokovém. Dle farní kroniky staroknínské byly nové tři zvony posvěceny a zavěšeny dne 7. Juli r. 1658. Nesly jména: velký Panny Marie, střední sv. Mikuláše a malý sv. Jiří. Na kůru byly zřízeny varhany. A tedy zde začínají vlastně dějiny tohoto kůru. Z té doby víme ovšem velmi málo, ale přec jen to, že kůr už měl svého regenschoriho. Neboť ve smlouvě o přísluhování kněze v Novém Kníně z fary staroknínské ze dne 2. ledna 1657 jest uvedeno, že kantor městský musí za určitých podmínek působiti i na kůře farního kostela staroknínského. Varhany na kůru zřízené sloužily velmi dlouho. V r. 1878 byly důkladně opraveny. Dosloužily v r. 1896, kdy byly nemístnou šetrností vyměněny za starší stroj z kláštera v Sedlci. Cinové píšťaly „principálu“ byly v první světové válce vyměněny za hliníkové, čímž zvuk ale utrpěl. V přítomné době, r. 1948, jsou varhany opět v tak špatném stavu, že jen důkladná oprava může na čas pomoci. Na nový stroj není nyní ani pomyslen.

Cibulovitá kostelní věž, šindelem krytá, již byl kostel opatřen při své barokové úpravě, byla vichřicí r. 1868 tak poškozena, že musila býti až po zvonici snesena. Torso její dlouho vzhled kostela znešvarovalo, až teprve v r. 1884 byl kostel opatřen věží s plechovým krytem. Její sloh byl neurčitý, takový pologotický. Zmizela při velké opravě chrámu r. 1937, kdy dostal kostel novou střechu a obě nové věže. Pro úplnost se tu zmiňuji o zrušené kapli sv. Jana Nepomuckého, která stávala před kostelem, naproti domu č. 52; byla vystavena r. 1730 a zrušena r. 1890, ovšem jen velkým omylem tehdejších opatrných otců města, kteří místo aby ji nepatrným nákladem opravili, raději ji větším nákladem zbourali. Bourání její trvalo několik roků. Byla slohu barokového, s cibulovitou, šindelem krytou střechou, v níž hnízdilo množství ptačí havěti. Uvnitř bylo ve dvou řadách šest lavic, dvě z nich jsou na kostelním kůře. Točítými, úzkými schody se šlo na malý kůrek, opatřený kolem dokola pulty. Z kůru vedl žebřík na půdu. V kapli se konávaly

pobožnosti o svatojánském oktávu. Před kaplí stály dva velké kaštiny a dřevěný, červený natřený kříž, do jehož šterbin jsme děti zastrkávaly vytažené dětské zuby, aby prý ty druhé nebolely. Vchod do kaple měl as tři schody a byl obrácen ke straně západní. Žel Bohu, že nezachovala se ani fotografie této významné památky. Existuje pouze malovaný obraz pohledu na náměstí z „Hůrek“, jehož autorem jest, jak jsem slýchal, Antonín Nevařil, z č. p. 5., na němž jest vyobrazena kaple i kostel s věžemi šindelem krytými. Pochází as z let šedesátých, před tím, co byla věž kostela vichrem poškozena. Na fotografii veřejného cvičení místních hasičů konaném v r. 1882 jest zachycen roh kaple směřující na jih. Tolik asi o dějinách našeho kostela. A nyní o hudbě a muzikantech.

Nynější pokolení a zvláště ono poválečné těžko pochopí, že byly klidné doby a v nich žili lidé, jímž hudba a zpěv byly doplňkem života. A přec jako dítě jsem slýchal maminku denně, jak ráno při vaření snídani si propěvovala nějakou mešní píseň, obyčejně mariánskou a to zvláště v adventě, v čase vánočním a postním. A od tatínka, který byl už jako student vokalistou u sv. Jakuba v Praze a nadšeným sborovým i solovým zpěvákem, jsem zdědil lásku k hudbě a zpěvu. A i on v dobré náladě propěvoval ty různé basové partie ze skladeb světských i církevních. O vánocích to bylo vždy solo starého pastýře z Rybovy mše: „Hej, mistře!“ a solová vložka pro bas: „Jezu, Jezu, tibi sit gloriae“. A opatruji po otci jím ručně psanou sbírku „Mužských čtvero zpěvů“ ve třech různých vydáních. Vždy přemýšlím, kde na tu úmornou práci vzal čas. Jako hoch jsem byl žákem řídicího učitele a regenschoriho Em. Ešky. Dostal jsem se tak brzy do styku s kůrem a církevní hudbou na těch četných kostelních produkcích, pohřbech a j. Již tehdy jsem slýchal od otce, jehož v letech padesátých min. století zase ke kůru připoutal řídící a ředitel kůru Čeněk Kinský, že tento měl bohatý archiv církevní hudby. Kinský měl za manželku domácí mlynářovic dcerku ze mlýna Čámských, č. p. 109. A od starého pana Čámského, který byl švagrem Kinského, slyšel jsem jednou, že nějaké noty po Kinském jsou na půdě mlýna. To jsem byl ovšem nerozumný, abych mohl tušiti nějakou souvislost s archivem po Kinském. Až v době okupace, r. 1944, když byl ve školách zaveden sběr papíru, začal nositi synek Čámských do školy na sběr staré noty. Dozvěděl jsem se to, šel jsem hned do mlýna pátrati po prameni těch not. A ochotný mladý mlynář pan Fr. Čámský, vnuk starého pana otce, co mně kdys před dávnem o notách povídal, zavedl mne na půdu, kde ve dvou velkých bednách nalezl jsem pohřešovaný archiv po Kinském z největší části nepoškozený a tak dokonale spartovaný, že mohl býti rozdáván přímo na pulty. Poprosil jsem pány manžele Čámských o darování těchto not pro kostel sv. Mikuláše. Bylo mi ochotně vyhověno a když i místní národní výbor opatřil pro noty novou skříň do výklenku kůru, byl celý tento hudební poklad církevní, po většině barokní hudby, v počtu přes 300 čísel, umístěn tam, kam právem patřil.

Při prohlídce not bylo zjištěno, že největší část archivu pochází od předchůdce Kinského, říd. učitele a regenschoriho Josefa Hejtmánka. A byl tu nalezen i německý seznam not patřících do pozůstalosti po

zemřelém Jos. Hejtmánkovi z r. 1841. Tento seznam byl sestaven pro dražbu těchto hudebnin a jest tu i zaznamenáno, komu a zač byly některé noty prodány. Celkem má seznam 242 čísel. Z větší části tyto hudebniny přeshly nějakým způsobem do majetku Kinského, který je ještě co do počtu rozmnožil.

Počal jsem tedy s pátráním po Hejtmánkovi. Nebožtík pan farář P. Josef Pošmaurný (zemřel r. 1946) mne upozornil na zvláštní způsob, jak se rodina Hejtmánkova do Knína dostala. A tu počíná moje historie o knínských regenschorech v době barokové, kteří asi žili tak, jak o podobných kantorech mile a teple vyprávějí Jirásek, Rais a j.

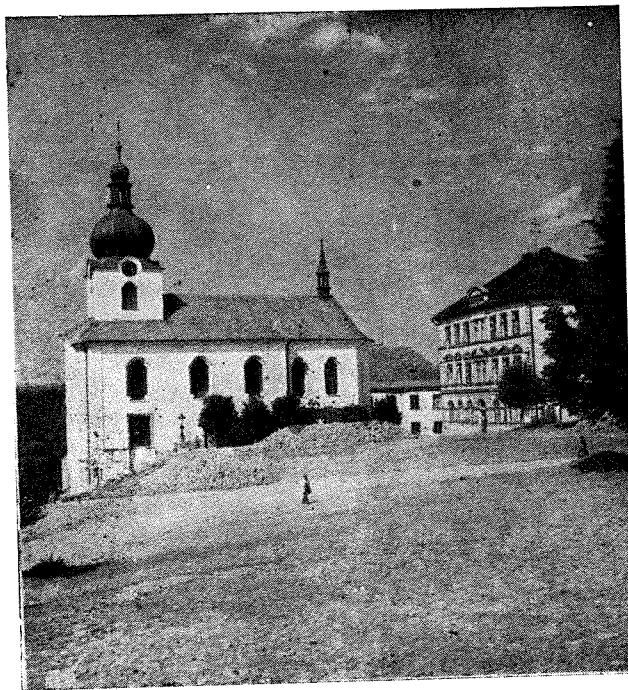
Starý Hejtmánek, otec shora uvedeného, přišel se svou manželkou a dvouletým synkem Josefem z panství karlístejnského na velkostatek řádu křižovníků v roce 1779 jako člověk hledající obživu a zaměstnání. Nejprve byl zaměstnán jako kočí u koní tehdejšího faráře. Musil mít ale jisté, na tehdejší dobu postačitelné vzdělání, když při záznamu o křtu druhého svého dítěte Apoleny čteme, že otec dítěte je zaznamenán v matrice již jako „Ludimagister“. To bylo v lednu r. 1781, tedy dva roky po příchodu do Knína. Musil tedy stav se kantorem mít jisté schopnosti pedagogické a nad to musil ovládati hru na varhany, což bylo tehdy u kantora samozřejmé. Do roku 1795 křtili Hejtmánkovi ještě šestkrát; kmotrovali jim vždy některý úředník vrchnostenského úřadu spolu s měšťanem novoknínským. Starý Josef Hejtmánek působil na farní škole staroknínské a na křtu farního chrámu od r. 1781 do r. 1810. Po něm zdědil jeho funkce mladší syn Jan Křtitel. Týž se oženil s Marií, roz. Knotkovou ze Sedlčan a v r. 1812 křtil dceru Annu. V křestním zápise jest uveden jako školní učitel a poddaný staroknínský v č. 18. (stará škola). Starý Hejtmánek se na hudebninách, jež přísluší ke kostelu sv. Františka ve St. Kníně, podpisuje starým pravopisem: Hegttmanek. Synové již se podpisují Heytmánek, později i Hejtmánek. Prvorozený syn Josef Hejtmánek objevuje se r. 1815 jako školní učitel, regenschori a spoluměšťan v Novém Kníně. Je zřejmo, že starý Hejtmánek vychoval své syny pro povolání kantor-ské a usadil je na obě místní školy a kůry. Josef

Frant. Sobotka-Jablonecký:

Na šípky.

To bylo radosti v nečínské národní škole, když pan ředitel s paní učitelkou oznámili dětem, že škola půjde trhat šípky. Všichni se těšili ven, neboť byl krásný den a děti toužily ještě užít pěkných dnů podzimu. Otázkou ovšem bylo, kam jít, kde je hojně šípků, aby byla kořist bohatá.

Rozhodnuto, že dva chlanci půjdou obhlédnouti terén, aby zjistili, kde v okolí Nečíně roste nejvíce šípkových keřů. To bylo chlapcům hračkou. Věděli, kde hledat. Vždyť znali celé okolí. Běželi přímo do Lipin, kde skutečně kolem lesů byla celá řada šípkových keřů, na nichž jako kapky krve se rděly rudé plody šípků. Vrátili se tedy se zprávou do školy a za chvíli ubírala se již celá národní škola, k níž se ještě připojila paní učitelka se svými miláčky z mateřské školy, krásným podzimním dnem cestou do lipínských lesů. Děti si nesly košíčky, do kterých budou plody ukládati.

Kostel sv. Mikuláše v Novém Kníně.

Hejtmánek mladší oženil se jako praktický člověk s Marií, roz. Samuelovskou, dcerou měšťana a mlynáře Frant. Samuelovského z č. 68. v Novém Kníně. Jistě měl přízeň novoknínských pánů, když v křestním zápisu svého prvorozeného syna čteme, že kmotrovali při něm sám purkmistr novoknínský Karel Masner a mlynář Ant. Strnad. Hejtmánkovi měli pět dětí. Za působení Hejtmánka byla vystavena nová, nyní „stará“ škola (r. 1820) č. p. 54.

(Dokončení příště.)

Cesta vesele ubíhala přírodou, která hýřila podzimní krásou. Slunce ještě příjemně hrálo, v polích dosud pracovali lidé. Všude panoval takový nějaký klid a smutek, jako by se léto loučilo — — Děti vesele skotačily, až došly na místo. Šípkových keřů tu bylo skutečně dost. Na keřích viselo mnoho plodů jako červené veliké granáty. Děti se rozběhly a začaly plnit své košíčky. Pan ředitel s oběma paními učitelkami se dívali po kraji, daleko za řeku Vltavu, kamž bylo dobře vidět a hovořili o kráse podzimního dne, jakých bude už asi letos málo.

Blížilo se poledne, děti měly košíčky plné červených plodů, tož začala příprava k návratu. Pan ředitel nařídil, aby se děti seřadily. Rády tak učinily, neboť se v nich ozýval již hlad. Avšak co to? Paní učitelka z mateřské školy zoufale stojí u své třídy a ohlíží se kolem, jako by někoho hledala. „Pane řediteli, pro Pána Boha, mně chybí dvě děti,” roz-